

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Запорізький національний технічний університет

**Методичні рекомендації до проведення практичних
занять та самостійної роботи
з дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку»
для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем
«магістр» денної та заочної форм навчання
спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»**

2018

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Фінансовий менеджмент у банку» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «магістр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Укл.І.Є.Андрющенко, – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018.- 34с.

Укладач: д.е.н., професор Андрющенко І.Є,

Рецензент: перший проректор, д.е.н., професор
В. Г. Прушківський

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент С.В. Шарова

Затверджено
на засіданні кафедри
“Фінанси, банківська справа
та страхування ”
Протокол № 1
від 27.08.2018р

Рекомендовано
до видання НМК
факультету
Економіки
та управління
Протокол № 17
від 10.10. 2018 р.

Тема 1. ЗАСАДИ МЕНЕДЖМЕНТУ У БАНКУ

1. Основи менеджменту у банку
2. Фінансове планування у банку
3. Сутність активів та пасивів у банку
4. Методи управління активами та пасивами у банку

Самостійна робота

1. Особливості фінансового менеджменту в банку.
2. Фінансове планування в діяльності банку.
3. Активи та пасиви банку.
4. Методи управління активними операціями в банківській практиці.
5. Принципи на яких базується стратегія управління активами і пасивами банку.

Завдання 1

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі відомості щодо діяльності комерційного банку:

Періоди	Прибуток	Середня вартість активів(тис. грн.)
I кв.	130	950
II кв.	164	970
III кв.	170	985
IV кв.	175	990

1. Порівняйте динаміку прибутку активів та прибутковості активів.
2. Проаналізуйте приріст прибутку за рахунок динаміки активів та їх прибутковості.
3. Проаналізуйте динаміку прибутковості за рахунок прибутку і активів та зробіть відповідні висновки.
4. Визначте фактори, що впливають на прибуток комерційного банку.
5. Які рекомендації ви надали б керуючому банком щодо підвищення прибутковості активів?

6.Опишіть методику обліку результатів діяльності банку з позиції фінансового стану та податкового обліку.

7.Наведіть маркетингові прийоми та методи, що можуть сприяти збільшенню прибутковості банку.

Матеріал для виконання завдання

Завдання 2

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі дані по активам банку «ТК-банк»

№	Статті активу балансу	на 1.01.02	На 1.01.03
1	Каса	8602	30011
2	Кредити, видані банком: • короткострокові • довгострокові	28 785 3388	27 014 3194
3	Іноземна валюта та розрахунки з іноземними операціями	7534	9044
4	Розрахунки з кредитними закладами	6449	12 436
5	Операції з цінними паперами	2138	4157
6	Споруди, будинки та інші основні фонди	1508	10 339
7	Господарський інвентар	1424	4153
8	Вилучені кошти	11 986	2008
9	Розрахунки з банками	30 504	21 737
10	Дебітори	618	1800
11	Інші активи	21 093	26 196
	Загальний обсяг активів	124 029	125 089

1.Розрахуйте показники активу балансу банку:

а)в абсолютному вираженні;

б)у відносному вираженні у відсотках до підсумку та зробіть відповідні висновки.

2.Які фактори впливають на структуру активів банку?

3.Опишіть методику обліку операцій, що мають найбільшу питому вагу в сукупних активах.

4.Назвіть основні нормативні документи НБУ, якими регулюються окремі активні операції комерційного банку.

Завдання 3

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі дані щодо обсягу власних коштів банків та їхніх активів, зважених із розрахуванням ступеню ризику.

Банки	Базовий період		Звітний період	
	власні кошти	активи класифіковані	власні кошти	активи класифіковані
А	12,2	43	16,7	54
Б	17,2	54	22,4	68
В	2,8	12	3,4	14

1. Розрахуйте по окремих банках показники:

а) динаміки власних коштів, класифікованих активів та рівня платоспроможності.

2. Зробіть відповідні висновки щодо достатності показників платоспроможності банків.

3. Вкажіть, які заходи повинен вжити банк щодо покращання показника платоспроможності.

4. Які заходи може вжити НБУ до комерційного банку за порушення показника платоспроможності?

5. Опишіть методику обліку власних коштів банку на балансових рахунках.

6. Наведіть проект маркетингових досліджень ринку банківських активних операцій з метою оптимізації їх ризику та доходності.

Література

1. Закон України „ Про банки і банківську діяльність” від 07.12.2000 р. №2121011 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2001. – вип..1. - С.3.
2. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : Навчальний посібник – К.: КНЕУ, 1999. – 280с.
3. Романеско О. Управління активами і пасивами у процесі керівництва комерційним банком // Вісник НБУ. – 2000. - №8. – С.26.
4. Роуз П.С. Банковский менеджмент: предоставление финансовых услуг : Пер. с английского – М.: Дело Лтд, 1995. – 743 с.

5. Ильясов С.М. Управление активами и пассивами банков //Деньги и кредит. – 2000. - №5. – С.20.

Тема 2. СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У БАНКУ.

1. Конку rentна позиція банку на ринку банківських послуг
2. Стратегія банку щодо продажу банківських продуктів
3. Кому нікації банківських продуктів та їх збут

Самостійна робота

1. Сегментація клієнтів банку.
2. Новий банківський продукт.
3. Основні джерела інформації які використовуються для маркетингових досліджень.
4. „Перехресні продажі”.
5. Головне маркетингове рішення з розвитку діяльності банку.

Завдання 1

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі відомості про діяльність окремих банків на ринку по залученню коштів на початок та кінець року (табл. 1-3).

Таблиця 1.

Результати діяльності «Альфа-банку» по залученню коштів

Постачальники	Сума, тис. грн.		Темпи зростання
	Початок року	Кінець року	
1. Підприємства та установи, в т. ч.:			
• Поточні рахунки	333 693	300 444	0,9
• Строкові внески та депозити	11 170	59 228	5,3
	322 523	241 216	0,7
2. Населення			
3. Інші банки	14 000	397 300	28,4
4. Інші кредитори	24 959	99 896	4,1

РАЗОМ	372 352	797 640	2,1
-------	---------	---------	-----

Таблиця 2.

Результати діяльності «Демосбанку» по залученню коштів

Постачальники	Сума, тис. грн.		Темпи
	Початок року	Кінець року	зростання
1. Підприємства та установи, в т.ч.:	89 187	171 080	1,9
• Поточні рахунки	6 301	103 043	16,3
• Строкові внески та депозити	82 886	68 037	0,8
2. Населення	5	58	11,6
3. Інші банки	420	50 000	119,0
4. Інші кредитори	438	7 650	17,5
РАЗОМ	90 050	228 788	2,54

Таблиця 3.

Результати діяльності «ТК-банку» по залученню коштів

Постачальники	Сума, тис. грн.		Темпи
	Початок року	Кінець року	зростання
1. Підприємства та установи, в т.ч.:	33 683	501 359	14,8
• Поточні рахунки	10 243	340 824	33,3
• Строкові внески та депозити	23 440	160 535	6,8
2. Населення	6 550	25 468	3,9
3. Інші банки	8 760	86 400	9,9
4. Інші кредитори	1 253	33 497	26,7
РАЗОМ	59 246	646 724	12,9

1.Зробіть висновки щодо активності кожного банку по залученню коштів від постачальників на даному ринку банківських послуг.

2.Зробіть рекомендації щодо подальшої маркетингової стратегії та засобів її здійснення в кожному банку.

- 3.Зробіть висновки щодо оптимальності структури залучених банком коштів.
- 4.Які ресурси для банку на сьогоднішній день є найбільш дешевими та надійними?
- 5 Яким чином політика НБУ впливає на ресурсну базу комерційного банку?
- 6.Поясніть механізм впливу інструментів грошово-кредитної політики НБУ на ресурсну базу комерційного банку.
- 7.Відкрийте депозитний рахунок юридичній особі-клієнту та оформіть його вклад відповідними бухгалтерськими проводками

Завдання 2

Матеріал для виконання завдання

З метою покращання банківського обслуговування населення, було створено новий банк. Банк розпочав свою діяльність в умовах насиченого банківського ринку. Тому банк із самого початку своєї діяльності провадив активну політику на ринку.

Керуючись принципом: «Головне якість при мінімально можливій ціні», банк зробив перший практичний крок по залученню вкладників — він запропонував клієнтам проведення чекової операції без додаткової плати. Але банки-конкуренти також почали використовувати цей метод, і справи ускладнились. Через деякий час було знайдено новий метод залучення вкладників — кредитну картку ОоМ Сапі. Ця картка давала право одержати значний кредит студентам, які закінчують коледж за наявності документа, що підтверджує забезпеченість роботою.

Також були емітовані картки Різдвяного клубу, власники якої мали змогу розраховувати на додатковий відсоток по вкладах.

Такі нововведення дозволили новому банку мати ринкову долю всього 1-2% в регіоні. Президент банку з'ясував, що без подальших нововведень неможливо думати про розширення ринкового сегменту. Однак це вимагало доброго знання клієнтів банків цього регіону. Тому було прийнято рішення провести сегментацію вкладників банків міста з метою виявлення незадоволених потреб клієнтів, а також слабких сторін в обслуговуванні клієнтів іншими банками. Сегментацію здійснили за мотиваційними критеріями та одержали такі результати (табл. 1).

Таблиця 1.

Результати мотиваційного аналізу (опитування вкладників міста та прилеглих районів)

Запитання, які були запропоновані вкладникам	Відповіли	
	Вкладники, що мають поточний рахунок, %	Вкладники, що мають ощадний рахунок, %
1	2	3
1. Що вас у роботі банку не задовольняє найбільше:		
- години роботи;	4,2	3,8
- претензії до службовців;	4,0	2,3
- оплата за проведення чекових операцій;	3,8	0,1
- довгі черги;	2,2	2,0
- помилки бухгалтерії;	1,8	0,5
- повільне оформлення бухгалтерських операцій;	1,7	0,2
- низький відсоток;	0,1	1,0
- незручне місцезнаходження банку;	0,8	0,5
- інші скарги;	7,2	3,2
- претензій немає.	74,2	86,4
	100,0	100,0
2. Чи переводили ви на ваш рахунок із рахунку одного банку на рахунок іншого:		
- так;	10,3	9,3
- ні.	89,7	90,7
	100,0	100,0
3. Якщо так, то з якої причини:		
- переїзд;	35,6	35,1
- незадоволення попереднім банком;	23,0	26,0
- краще мати справу з новим банком;	9,2	15,6
- краще місцезнаходження нового		

банку щодо місця роботи (дому);	6,0	9,1
- інші причини.	25,3	14,3
	100,0	100,0
4. Якби ви радили зробити вклади в новий банк, ви б відзначили:		
- власний досвід;	10,7	9,9
- близькість до дому;	8,0	10,6
- добре обслуговування;	35,1	24,0
- ввічливий персонал;	10,5	10,6
- добрі консультації;	3,4	2,7
- повний набір послуг;	5,1	3,9
- добрі відсотки;	14,1	28,2
- розвинута мережа філій;	2,6	1,4
- ліберальне ставлення при наданні кредитів;	0,5	0,4
- надійність банку;	1,5	1,9
- зручні години роботи;	1,5	1,4
- інше.	6,4	5,1
	100,0	100,0

1. Які цілі були поставлені президентом нового банку?
2. Які засоби залучення клієнтів використовувалися новим банком?
3. З якими цілями було проведено сегментаційний аналіз ринку?
4. Опишіть основні сегменти ринку за результатами мотиваційного аналізу.
5. Які основні висновки можна зробити на основі проведеної сегментації вкладників?
6. Яким чином новостворений банк може покращити обслуговування вкладників для збільшення своєї долі ринку?
7. Наведіть перелік документів, які повинен подати банк для його реєстрації в НБУ.
8. Назвіть основні вимоги НБУ щодо створення нового банку.

Завдання 3

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі відомості про діяльність окремих банків на ринку по наданню кредитів на початок та кінець року. Сегментацію ринків кредитів здійснення по терміну їх надання.

	Кредити в цілому	Короткострокові кредити	Середньо-та довгострокові кредити
А-банк:			
початок року	0,77	0,76	0,80
кінець року	0,55	0,53	0,64
темпи зростання	0,71	0,70	0,80
Б-банк:			
початок року	0,14	0,16	0,11
кінець року	0,14	0,16	0,07
темпи зростання	1,00	1,00	0,64
В-банк:			
початок року	0,09	0,08	0,09
кінець року	0,31	0,31	0,29
темпи зростання	3,44	3,88	3,22

- 1.Зробіть висновки щодо активності кожного банку на ринку кредитів.
- 2.Підготуйте рекомендації щодо подальшої маркетингової стратегії та засобів її здійснення по кожному з банків.
- 3.Оцініть вплив інструментів грошово-кредитної політики НБУ на активність банку на кредитному рівні в поточному році.
- 4.Вкажіть, яку кредитну стратегію ви порекомендували б керуючому банком. А за умови, що в ньому за рік доля проблемних позичок збільшилася з 30% до 45%?
- 5.Складіть бухгалтерські проводки, що відображають процес надання та погашення кредиту терміном до одного року.

Література

1. Інструкція про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків. Затверджено постановою Правління НБУ

- від 14.04.98 № 141 (зі змінами і доповненнями)// Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 1998. – Вип.7 – С.11.
2. Любунь О.С., Грушко В.І. Фінансовий менеджмент у банку. Навч. посіб. – К.: Видавничий Дім „Слово”, 2004. – 296 с.
 3. Банковское дело / Под ред. О.И.Лаврушина. – М.: Банки и биржи: Научно- консультативный центр, 1998. – 576 с.
 4. Банковское дело / Под ред. В.И.Колосникова. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 464с.

Тема 3. БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ.

1. Основи оцінювання діяльності банку
2. Критерії вибору банку
3. Рейтингові оцінки діяльності банків

Самостійна робота

1. Основні критерії надійності комерційних банків.
2. Опишіть аналіз системи фінансових показників.
3. Основні чинники абсолютного розміру прибутку банку.
4. Аналіз якості капіталу за методом CAMEL.
5. Чинники визначення рівня ліквідності банків.

Завдання 1

Матеріал для виконання завдання

Інвестор А має 150 000 грн. на початок 2002 р. Він хоче ці кошти вкласти з метою отримання прибутку так, щоб через два роки, на початку 2004 р. він зміг мати 213 000 грн. для придбання будинку. Банк «Золото» пропонує йому купити ощадний сертифікат, дохідність якого 18% річних. Банк «Нива» пропонує відкрити у себе терміновий вклад на два роки під 20% річних. Слід зауважити, що банк «Золото» по ощадному сертифікату нараховує складний відсоток, а період капіталізації (тобто нарахування відсотків) один раз на квартал.

1. Який банк зможе забезпечити інвестору дохід 213 000 грн. через два роки за умови, що податки, сплачені інвестором, не враховані?
2. Опишіть критерії, за якими клієнт буде вибирати банк.
3. Наведіть схему рейтингової системи оцінки комерційного банку з позиції доцільності та ризиковості вкладення коштів клієнтів.
4. Складіть депозитний договір між клієнтом і банком.
5. Вкажіть, які заходи щодо рівня відсоткової ставки за депозитами ви порекомендуєте керуючому банком при зниженні (підвищенні) рівня облікової ставки НБУ?
6. Визначте внутрішньобанківські документи, якими оформлюється депозитна операція.

Завдання 2

Матеріал для виконання завдання

Великий універсальний магазин потребує 2 млн. грн. у жовтні місяці для створення запасів товарів до різдвяних свят. Після попереднього обговорення він отримав дві пропозиції: А-банк запропонував йому кредит під 26%, але з 20%-м компенсаційним залишком від розміру позики; Я-банк пропонує кредит під 30% без додаткових умов.

1. Визначте, який з банків пропонує кращі умови для клієнта. Відповідь обґрунтуйте.
2. Як зміниться ваша відповідь, якщо магазин вже має залишки на рахунках А-банку на суму 200 тис. грн., які можуть бути використані для покриття частини компенсаційного залишку?
3. На які аспекти діяльності універсального магазину повинен звернути увагу банк при визначенні доцільності надання кредиту? Яку інформацію повинен надати клієнт банку для прийняття такого рішення?
4. Складіть кредитний договір банку з універсальним магазином.
5. Оформіть відповідними бухгалтерськими проводками процедуру надання кредиту і наведіть схему документального оформлення цієї операції в банку.

Завдання 3

Матеріал для виконання завдання

Будівельна фірма звернулася до банку з проханням надати довгостроковий кредит у розмірі 50 млн.грн. під 24% річних з терміном погашення 2 роки.

Після ретельного розгляду фінансового стану позичальника та оцінки ефективності інвестиційного процесу банк прийняв рішення про надання клієнту кредиту на зазначених умовах з порядком погашення основного боргу та відсотків щоквартально.

Згодом клієнт звернувся до банку з пропозицією про перегляд умов погашення наданого кредиту, а саме: клієнт просить переглянути умови погашення позики — протягом першого року щоквартально погашається лише сума нарахованих відсотків, а протягом другого року щоквартально погашається сума основного боргу і нарахованих відсотків одночасно.

Як аргумент для перегляду умов погашення позики клієнт навів змінені рахунки очікуваних грошових потоків, які свідчать про неможливість погашення позики відповідно до початкового варіанта календарного графіка сплати платежів. Причиною такого явища є порушення термінів впровадження в експлуатацію виробничого об'єкта генеральним підрядником.

1. Назвіть документи, які повинен надати клієнт разом із заявкою на отримання кредиту, що направляється на фінансування інвестиційного проекту.
2. Складіть план маркетингових досліджень ринку нерухомості, які має провести банк для вирішення питання щодо задоволення кредитної заявки клієнта.
3. За яких обставин банк може прийняти рішення про доцільність перегляду умов погашення клієнтом кредиту?
4. Визначте суму кінцевого платежу, що має сплатити клієнт.

Завдання 4

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі відомості про діяльність банку в IV кварталі:

Місяці	Залучені ресурси		Видані позики, тис.грн.	
	сума	% річних	сума	% річних
Жовтень	1815	18,7	1398	28
Листопад	1914	19,2	1466	26
Грудень	1984	19,4	1498	27

1. Розрахуйте за кожний місяць і квартал у цілому плату за залучені кошти, відсотковий дохід за надані позики, відсоткову маржу та чистий спред.
2. Проведіть порівняльний аналіз динаміки цих показників та зробіть відповідні висновки.
3. Визначте, які фактори впливають на розмір відсоткової ставки по залучених ресурсах і поясніть механізм їхньої дії.
4. Вкажіть, які критерії ви б поклали в основу визначення вартості депозитів як одного з основних джерел залучених ресурсів. Назвіть основні етапи процесу встановлення ціни на банківські продукти та послуги.
5. Наведіть фактори, що впливають на розмір ставки за кредитами.
6. Опишіть методику ведення бухгалтерського обліку по депозитних операціях та зробіть відповідні бухгалтерські проводки.

Література

1. Экономический анализ деятельности банка : Учеб. Пособ. – М.: ИНФРА-М. 1996. – 144с.
2. Іванова Т. Ризики за активними операціями комерційного банку і його прибутковість // Вісник НБУ. – 1998. - №12. – С.40.
3. Тиркало Р.І., Щибиволок З.І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг: Навч. Посіб. – К.:Слобожанщина, 1999. – 236с.
4. Чекасов В.Е. Финансовый анализ в коммерческом банке. – М.:ИНФРА-М, 1995. – 272с.

Тема 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ КРЕДИТУВАННЯ ТА ЙОГО КОНТРОЛЬ.

1. Умови надання кредитів та їхні види
2. Етапи процесу кредитування
3. Проблемні позички та засоби реструктуризації безнадійних кредитів
4. Критерії прийняття забезпечення за кредитними операціями при розрахунку резерву

Самостійна робота

1. Основні види банківського кредиту.
2. Основні критерії класифікації кредитних операцій.
3. Засоби реструктуризації безнадійних кредитів.
4. Проблемні позики.
5. Норми резервування коштів під кредитний портфель банку.

Завдання 1

Матеріал для виконання завдання

Область	Обсяг заборгованості по кредитах, тис. грн.					
	Всього	в тому числі				
		Стандартні	під контролем	субстандартні	сумнівні	безнадійні
Коефіцієнти ризику, %		2	5	20	50	100
Полтавська	5642	3385	677	564	790	226
Дніпровська	19 000	10 450	3040	2280	1900	1330
Київська	33 900	17628	6102	4746	3390	2034

Використовуючи дані таблиці, розрахуйте:

1. Обсяг класифікованих кредитів, середні коефіцієнти ризику, коефіцієнти якості позик, зробити відповідні висновки.
2. Описати рахунки, на яких обліковуються субстандартні, сумнівні, такі, що перебувають під контролем, та безнадійні кредити.

3. Які заходи можуть бути вжиті банком щодо скорочення небезпечних та безнадійних кредитів?
4. Які ви можете дати рекомендації керівництву банку щодо управління проблемними позичками?
5. Вкажіть основні методи оптимізації кредитного портфеля банку.
6. Складіть план маркетингового дослідження ринку банківських послуг у розрізі регіонів.

Завдання 2

Матеріал для виконання завдання

З метою подальшого розміщення комерційний банк «Антарес» залучив на цільовий (транзитний) депозит 200 тис. грн. із ставкою 15% річних. Відповідно до вимог Національного банку банк має зарезервувати 11% від залучених коштів. Окрім того, маємо такі відомості про діяльність банку «Антарес»:

№	Показники	Одиниці виміру	Значення
1	Відношення середнього залишку фактично створеного резерву на можливі витрати по позиках до середнього обсягу сукупної заборгованості по кредитах за останні 12 місяців	%	3,7
2	Середній розмір активів, що приносять дохід за останні 12 місяців	млн. грн.	90
3	Середні витрати на персонал, експлуатацію обладнання та інші накладні витрати банку, не покриті отриманими комісіями та іншими доходами за останні 12 місяців	млн. грн.	3,9

1. Визначте розмір мінімальної відсоткової ставки по кредиту, яка дозволить комерційному банку перекрити витрати, пов'язані із залученням та розміщенням у кредит депозиту, без отримання прибутку.

2. Визначте її склад (питому вагу різних компонентів).
3. Вкажіть, які можливості дає банку зниження визначеної мінімальної відсоткової ставки, відповідь обґрунтуйте.
4. Визначте, які внутрішні та зовнішні фактори впливають на встановлення розміру відсоткової ставки за кредит та поясніть механізм їх дії.
5. Які методи ціноутворення може використати комерційний банк для встановлення остаточної ціни на кредит після розрахунку мінімальної відсоткової ставки?
6. Яку рентабельність матиме кредитна операція, якщо банк встановить ставку за кредит на рівні 52%?
7. Яке управлінське рішення щодо залучення і розміщення коштів прийме банк у разі зміни ставки резервування?

Завдання 3

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі відомості про цінову політику окремих банків по валютному обслуговуванню, подані у вигляді таблиці сервісного шопінгу послуг:

№	Банківська послуга (продукт)	Умови надання		
		«МРІЯ»	«АВАЛЬ»	«ПРИВАТ-БАНК»
1	Продаж дорожніх чеків: «AmericanExpress», «Visa», «TomasCook»	1,5% від суми	1,5% від суми	1,5% від суми
2	Оплата дорожніх чеків	2% від суми	1,5% від суми	3% від суми
3	Прийняття дорожніх чеків в іноземній валюті по інкасо	2% від суми	1,8% від суми	3% від суми
4	Комісія за повернення неплатоспроможного чека	\$10+комісія іноземного банку	не стягується	не стягується

5	Видача іноземної готівкової валюти з рахунків фізичних та юридичних осіб	1,5% від суми	безкоштовно за готівку, 2% за без готівкову валюту	1% за готівку, 2% за безготівкову валюту
6	Зарахування готівкової іноземної валюти на поточні рахунки: фізичних та юридичних осіб	безкоштовно 0,5% від суми	1,5% від суми 1,5% від суми	безкоштовно безкоштовно
7	Відкриття валютних рахунків для фізичних осіб: поточних депозитних	\$20 \$10	\$30 безкоштовно	\$100 \$100
8	Інкасо валюти, платіжних та інших документів за дорученням фізичних та юридичних осіб	2% + фактичні витрати	немає	готівка – 5% чеки — 3%
9	Плата за емісію основної або додаткової картки: E8/M8 Silver/Visites EC/MC Ooll	\$70 \$100	\$30 \$40	\$75 \$90
10	Ставка за кредит по картках	24% річних	30-35% річних	немає
11	Плата банку клієнтам за залишки на спеціальному рахунку	5% річних	немає	немає

1. Якими законодавчими нормативними актами регулюються неторговельні операції неторгових банків?
2. Опишіть механізм відкриття депозитного валютного рахунка в банку фізичній особі та складіть депозитний договір.

3. Визначте стан цінової конкуренції на ринку валютних послуг.
4. Визначте тип цінової політики кожного банку.
5. Назвіть основні інструменти цінової політики банків та обґрунтуйте доцільність їх використання.

Література

1. Положення про кредитування. Затверджено постановою Правління НБУ від 28.09.95. №246 (зі змінами і доповненнями) // Положення про кредитування. – К.: Банк „Україна”, 1998.
2. Дзюбальок О.В. Оцінка ефективності кредитних вкладень комерційних банків // Фінанси України. – 2000. - №9. – С.149.
3. Дзюбальок О.В. Проблеми підвищення ефективності кредитних операцій комерційних банків // Фінанси України. – 2000. - №9. – С.55.
4. Голуб В. Концептуальні підходи до управління проблемними кредитами в комерційних банках // Вісник НБУ. – 2000. - №2. – С.56.
5. Клименко Т. Кредитна діяльність комерційних банків України // Економіка України. 2000. - №3. – С.34.
6. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика : Навч. Посіб. – К.: Знання, 2000. – 215с.
7. Примостка Л.О. Методичні аспекти аналізу ефективності управління портфелями комерційних банків // Банківська справа. – 2000. - №1. – С.27.
8. Шибалкіна В. Оптимальні умови банківського кредитування // Банківська справа. - №4. – С.39.

Тема 5. ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПАСИВАМИ БАНКУ.

1. Управління власним капіталом банку
2. Управління залученими коштами
3. Управління позиченими коштами

Самостійна робота

1. Власний капітал банку. Етапи управління капіталом банку.
2. Основні принципи банківського кредитування. Фактори прибутковості кредитних операцій банку.
3. Основні переваги та недоліки різних методів встановлення ставки за кредитом.
4. Методи управління кредитними операціями.

Завдання 1

Матеріал для виконання завдання

Клієнт має бажання купити 6-місячні КОВДП з прибутковістю 16% річних. Для цього він вносить на рахунок до банку гроші в розмірі 95 000 грн. Комісія банку складає 0,3% від суми куплених облігацій.

1. Розрахуйте кількість та ціну КОВДП, які купуються для клієнта, з урахуванням того, щоб внесених клієнтом грошей вистачило на покупку облігацій та виплату комісійного винагородження банку.
2. Розрахуйте чисту прибутковість облігацій клієнта з урахуванням комісійного винагородження банку.
3. Назвіть документи, що регламентують порядок здійснення операцій банку з КОВДП.
4. Наведіть бухгалтерські проводки, що відображають акт купівлі-продажу КОВДП за дорученням і за рахунок клієнта банку.
5. Опишіть комплекс супутніх послуг, які може надавати комерційний банку своїм клієнтам, для яких він купує КОВДП. Поясніть сутність пакетування продуктів і послуг банку та визначте можливі варіанти цінової політики в такому випадку.
6. Складіть договір між банком та клієнтом на придбання КОВДП.

Завдання 2

Матеріал для виконання завдання

Банк-контрагент пропонує нашому банкові скласти угоду РЕПО по КОВДП строком на 1 місяць (тобто наш банк купує КОВДП). Термін

погашення цих КОВДП — 61 день, ринкова прибутковість цих КОВДП до погашення 12%, номінал — 100 грн. Ставка за міжбанківськими позиками строком на 1 місяць становить 28% річних.

Ціна купівлі повинна давати прибутковість за цими КОВДП до погашення, не нижчу за ринкову; ціна зворотного продажу повинна давати прибутковість, не нижчу від ставки по МБК (враховувати державне мито 0,2% від суми угоди).

1. Розрахуйте кількість КОВДП, які залишаться в банку після того, як банк продасть частину КОВДП для погашення боргу за міжбанківською позикою.
2. Назвіть документи, які регламентують порядок здійснення банком операцій із державними цінними паперами.
3. Опишіть процедуру купівлі-продажу комерційним банком державних цінних паперів.
4. Наведіть бухгалтерські проводки, які б відобразили акт купівлі-продажу КОВДП.
5. Складіть договір-доручення на купівлю КОВДП комерційним банком.
6. Назвіть, які інструменти маркетингу може використати комерційний банк для прийняття рішення щодо купівлі-продажу державних цінних паперів та поясніть механізм їх використання.

Завдання 3

Матеріал для виконання завдання

Для підтримки своєї ліквідності банк А звертається до банку В з проханням придбати в нього тримісячні КОВДП терміном на 30 днів на умовах угоди РЕПО. Номінал КОВДП 100 грн., ринкова прибутковість тримісячних КОВДП до погашення 12%. Ставка за міжбанківськими позиками терміном до одного місяця складає 25% річних.

1. Розрахуйте ціну придбання та ціну зворотного продажу КОВДП відповідно до угоди РЕПО за умови, що прибутковість КОВДП не повинна бути нижча за ринкову, а ціна зворотного продажу КОВДП має прибутковість, не нижчу від ставки міжбанківської позики.

2. Оформіть бухгалтерськими проводками операції, пов'язані з угодою РЕПО в банках А та В.
3. Назвіть інструктивні матеріали, які регулюють механізм проведення комерційним банком операції РЕПО.
4. Складіть схему, за якою комерційний банк може проводити маркетингові дослідження на ринку державних цінних паперів і вкажіть основні методи їх реалізації.

Завдання 4

1. Розрахуйте кількість КОВДП, які залишаться в банку візьме того, як банк продасть частину КОВДП для погашення боргу за міжбанківською позицією.
2. Назвіть документи, які регламентують порядок здійснення банком операцій із державними цінними паперами.
3. Опишіть процедуру купівлі-продажу комерційним банком державних цінних паперів.
4. Наведіть бухгалтерські проводки, які б відобразили акт купівлі-продажу КОВДП.
5. Складіть договір-доручення на купівлю КОВДП комерційним банком.
6. Назвіть, які інструменти маркетингу може використати комерційний банк для прийняття рішення щодо купівлі-продажу державних цінних паперів та поясніть механізм їх використання.

Матеріал для виконання завдання

Банк бере міжбанківську позику строком на 1 тиждень під 25% річних. Сума МПК становить 100 000 грн. за МПК, банк планує купити 6-місячні КОВДП за ціною 86 грн. 50 коп. При цьому банк прогнозує, що через тиждень ринкова прибутковість цих КОВДП буде становити 15% річних до погашення.

Література

1. Положення про кредитування. Затверджено постановою Правління НБУ від 28.09.95. №246 (зі змінами і доповненнями) // Положення про кредитування. – К.: Банк „Україна”, 1998.
2. Васюренко О.В. Банківські операції : Навч. Посіб. – К.:Т-во

- „Знання”, КОО – 2000. 243с.
3. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика : Навч. Посіб. – К.: Знання, 2000. – 215с.
 4. Романеско О. Управління активами і пасивами у процесі керівництва комерційним банком // Вісник НБУ. – 2000. - №8. – С.26.
 5. Роуз П.С. Банковский менеджмент: предоставление финансовых услуг : Пер. с англ. – М.: Дело Лтд, 1995. – 743 с.
 6. Ильясов С.М. Управление активами и пассивами банков //Деньги и кредит. – 2000. - №5. – С.20.

Тема 6. ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ.

1. Управління банківськими ризиками та активами
2. Види кредитних ризиків у банку
3. Кількісний аналіз кредитного ризику в банку

Самостійна робота

1. Ризик в банківській діяльності. Основні причини його виникнення.
2. Механізми управління банківськими ризиками.
3. Основні види кредитних ризиків.
4. Кількісний аналіз кредитного ризику та методи оптимізації.

Завдання 1

- 1.Визначте, заявку якого клієнта уповноважений банк візьме до відома і ретельного розгляду документів.
- 2.Розрахуйте по даному клієнтові коефіцієнт обслуговування боргу.
- 3.Які документи повинен надати клієнт для отримання кредиту по лінії ЄБРР?
- 4.Наведіть структуру бізнес-плану клієнта для отримання кредиту ЄБРР.

5. Вкажіть, яка система показників має бути використана клієнтом при проведенні маркетингових досліджень відповідного сегменту ринка. Наведіть методику розрахунку цих показників.

6. Складіть бухгалтерські проводки, що відображають процес надання та погашення кредиту за рахунок кредитної лінії ЄБРР.

Матеріал для виконання завдання

До комерційного банку надійшли заявки від клієнтів на отримання кредиту по кредитній лінії ЄБРР. У заявках клієнти повідомили про себе такі дані:

№	Показники	Клієнт А	Клієнт В	Клієнт С	Клієнт Д
1	Кількість працівників	300	400	720	495
2	Частка державної власності, %	47	32	49	52
3	Допроєктні активи, \$ млн. США	2,45	1,85	2,0	3,4
4	Співвідношення власних і залучених коштів (з урахуванням кредиту ЄБРР):				
	- залучені, %	70,0	60,0	50,0	80,0
	- власні, %	30,0	40,0	50,0	20,0
5	Сума необхідного кредиту, \$ млн.	0,4	2,0	5,0	1,8
6	Строк кредиту, років	5	2	6	5
7	Прибуток	4,5	5	3,6	6,3
8	Податок на прибуток	1,35	1,5	1,08	1,89
9	Амортизаційні відрахування	0,7	0,5	0,58	0,42

Завдання 2

1. Розрахуйте показники ефективності витрат: загальні та часткові.

2. Проаналізуйте динаміку цих показників за рахунок доходів та окремих його складових.
3. Визначте, які фактори впливають на розмір доходів та витрат банку.
4. Підготуйте рекомендації керуючому банку щодо зменшення витрат та збільшення його доходів.
5. Наведіть методику обліку відсоткових та комісійних витрат методом нарахування і зробіть відповідні бухгалтерські проводки.

Матеріал для виконання завдання

Маємо наступні відомості щодо діяльності комерційного банку:
(тис. ГРН)

Показники	Квартали			
	I	II	III	IV
Доходи - всього	7896	7211	7088	5398
в т.ч. отримані відсотки	4360	3815	2565	2056
Доходи та комісія по наданих послугах	2004	2683	2809	2840
Інші доходи	1032	713	1714	508
Витрати - всього	4050	4000	4200	4166
в т.ч.: відсоткові витрати	650	570	505	510
сплачена комісія по послугах клієнтам, банкам при кореспондентських відносинах	110	170	120	190
Інші витрати	3290		3575	3460

Завдання 3

1. Визначте абсолютну та відносну економію витрат у цілому та по окремих їхніх видах. Зробіть відповідні висновки.
2. Які фактори впливають на розмір доходів та витрат?
3. Що ви можете запропонувати керуючому банком щодо збільшення прибутковості доходів?
4. Опишіть по рахунках бухгалтерського обліку методику обліку відсоткових доходів за методом нарахування.

5. Які маркетингові дослідження і заходи має провести відділення банку для збільшення своїх доходів?

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі відомості про склад доходів та витрат відділення банку (тис. ГРН)

Показники	Квар	тали
	I	IV
Доходи - разом	7896	5398
в т.ч. отримані відсотки	4860	2050
Прибутки та комісія по наданих послугах	2004	2840
Інші доходи	1032	508
Витрати — всього	4050	4166
в т.ч.: процентні витрати	650	510
Сплачені комісії по послугах клієнтам, банкам при кореспондентських відносинах	110	196
Інші витрати	3290	3460

Завдання 4

1. Виконайте аналіз динаміки структури пасиву балансу банку за даними в абсолютному та відносному вигляді.
2. Яке співвідношення, на вашу думку, має бути між залученими ресурсами та власним капіталом банку і які фактори на це впливають?
3. Які, на ваш погляд, ресурси доцільно залучати банку з метою зменшення витрат на їх придбання?
4. Що ви можете сказати про сучасний стан і тенденції ресурсної бази, сформованої за рахунок міжбанківського кредиту, кредиту НБУ, клієнтських депозитів та можливості їх залучення комерційним банком?
5. Складіть бухгалтерські проводки, що відображають залучення банком депозитів юридичних, фізичних осіб, міжбанківських кредитів та кредитів НБУ
6. Складіть меморандум депозитної політики банку.

Матеріал для виконання завдання

Маємо такі дані по банку «Альянс» таку структуру пасивів балансу.

(тис. грн..)

Статті пасиву банку	на 01.01.15	на 2 міс. IV кв.
Кошти на розрахунковому рахунку та поточних рахунках суб'єктів господарювання	2075	2513
Кошти державного бюджету	14	13
Розрахунки за придбані об'єкти приватизації	2	7
Міжбанківські кредити	2870	2996
Кошти у вільноконвертованій валюті	371	382
Внески і депозити громадян	120	235
Внески і депозити підприємств	353	523
Інші кредитори	24	33
Всього залучено коштів	5829	6702

Література

1. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Затверджено постановою Правління НБУ від 06.07.2000р. № 279 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2000. – №9 – С.54.
2. Вітлінський В. Концепція стратегії кредитного ризику // Банківська справа. – 2000. №1. – С.13.
3. Дмитренко М. Управління ризиками в комерційних банках // Вісник НБУ. – 1998. - №9. – С.23.
4. Примостка Л.О.Банківський менеджмент. Хеджування ризиків: Навч. Посіб. – К.:КНЕУ, 1998. – 108 с.

**Тема 7. АНАЛІЗ КРЕДИТНОЇ, ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ ТА ЙОГО ФІНАНСОВИХ
РЕЗУЛЬТАТІВ.**

1. Сутність аналізу діяльності банку
2. Аналіз грошових ресурсів банку
3. Аналіз кредитних операцій у банку
4. Аналіз операцій банку з цінними паперами
5. Аналіз фінансових результатів банку

Самостійна робота

1. Основні види аналізу діяльності банку.
2. Склад ресурсів комерційного банку.
3. Аналіз кредитного портфелю банку. Види цінних паперів, що є об'єктом інвестування банків.
4. Система показників дохідності комерційного банку.

Завдання 1

Матеріал для виконання завдання

Обладнання передається у фінансовий лізинг строком на п'ять років. Його вартість складає \$100 000. Для фінансування угоди лізингодавець залучає кредит на цю суму під 16% річних терміном на п'ять років із щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (при цьому відсоток нараховуються на непогашену суму боргу).

1	Балансова вартість обладнання, \$	100 000
2	Річна норма амортизації, %	20
3	Відсоткова ставка за кредит, % (річні)	16
4	Розмір маржі лізингодавця, % (річні)	3
5	Розмір страхового платежу, % (річні)	2
6	Термін кредиту, кількість років	5

1. Визначте ставку лізингового відсотка за весь термін здійснення лізингу.
2. Результати розрахунку оформіть у вигляді таблиці-графіка лізингових платежів.
3. Сформулюйте фактори, що можуть вплинути на ставку лізингового відсотка.
4. Вкажіть, за яких умов лізингодавець може відмовити клієнту в придбанні об'єкта лізингу?
5. Відобразіть виконані операції на балансі банку-лізингодавця і банку лізингоотримувача.
6. Чому дорівнюють доходи та витрати банків за цими операціями?

Завдання 2

1. Розробіть схему лізингової операції.
2. Вкажіть, які документи повинен надати клієнт лізингодавцю для вирішення питання про надання телекомунікаційних та радіотрансляційних мереж в лізинг.
3. На які аспекти лізингодавець повинен звернути особливу увагу при розгляді документів клієнта для надання йому консалтингових послуг?
4. Складіть схему маркетингового дослідження ринку телекомунікаційного та радіотрансляційного обладнання.
5. Складіть бухгалтерські проводки по операції фінансового лізингу.
6. Підготуйте проект договору між лізингодавцем та лізингоотримувачем.

Матеріал для виконання завдання

КБ на умовах фінансового лізингу здає клієнту телекомунікаційні та радіотрансляційні мережі, які вимагають не лише налагодження та реєстрації у відповідному державному органі, а й отримання ліцензії (дозволу) на їх використання.

Умови фінансового лізингу:

1. Застава у розмірі 50% від вартості об'єкта лізингу.
2. Лізингоотримувач здійснює попередню оплату в розмірі 20% від вартості об'єкта лізингу.
3. Об'єкт лізингу страхується.
4. Доставка майна страхується.

Завдання 3

Матеріал для виконання завдання

Обладнання взято в лізинг на термін його повної амортизації. Лізингоотримувач здійснив початковий внесок, яким погасив 30% контрактної вартості обладнання. Виробник обладнання не дає яких-небудь відстрочок платежу. З огляду на це лізингодавець отримав кредит у банку для придбання обладнання на недостатню суму під 25% річних на термін 1 рік з поквартальною сплатою відсотків та погашенням основної суми боргу.

Погашення кредиту лізингодавцем здійснюється за рахунок коштів, які надійшли у вигляді лізингових платежів від лізингоотримувача.

1	Контрактна вартість, грн.	100 000
2	Авансова оплата лізингоотримувача, %	30
3	Відсоток за кредит, за рік (%)	25
4	Винагорода лізингодавця (% від вартості обладнання за весь термін лізингу), %	5
5	Термін лізингу, кількість років	5
6	Термін кредиту, кількість років	1
7	Періодичність лізингових платежів за рік	4

1. Визначте розмір лізингових платежів, які необхідно виплатити лізингоотримувачу за весь термін фінансового лізингу.
2. Опишіть фактори, що впливають на розмір лізингових платежів.
3. Що може порекомендувати банк своєму клієнту для зменшення лізингових платежів?
4. Складіть договір фінансового лізингу між клієнтом і банком.
5. За якою схемою банк буде проводити маркетингове дослідження ринку обладнання для максимального задоволення потреб клієнту в об'єкті лізингу.
6. Складіть бухгалтерські проводки по лізинговій операції за умови, що в якості лізингодавця виступає банк.

Завдання 4

1. Визначити ставку лізингового відсотка за весь термін здійснення лізингу.
2. Результати розрахунків оформіть у вигляді таблиці-графіка лізингових платежів.
3. Сформулюйте фактори, що можуть вплинути на ставку лізингового відсотка.
4. Зазначте за яких умов лізингодавець може відмовити клієнту в придбанні об'єкта лізингу?
5. Складіть договір лізингу між лізингодавцем та лізингоотримувачем.
6. Складіть план іміджевої і товарної реклами лізингодавця.

Матеріал для виконання завдання

Обладнання продається у фінансовий лізинг строком на п'ять років. Його вартість складає \$100 000. Для фінансування угоди лізингодавець залучає кредит на цю суму під 14% річних терміном на п'ять років із щорічним погашенням відсотків та основної суми боргу (при цьому відсоток нараховується на непогашену суму боргу).

Література

1. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків. Затверджено постановою Правління НБУ від 06.07.2000р. № 279 // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2000. – №9 – С.54.
2. Васюренко О.В. Банківські операції : Навч. Посіб. – К.:Т-во „Знання”, КОО – 2000. 243с.
3. Лагутін В.Д. Кредитування: теорія і практика : Навч. Посіб. – К.: Знання, 2000. – 215с.
4. Романеско О. Управління активами і пасивами у процесі керівництва комерційним банком // Вісник НБУ. – 2000. - №8. – С.26.
5. Роуз П.С. Банковский менеджмент: предоставление финансовых услуг : Пер. с англ. – М.: Дело Лтд, 1995. – 743 с.
6. Ильясов С.М. Управление активами и пассивами банков //Деньги и кредит. – 2000. - №5. – С.20.

**ПИТАННЯ ДЛЯ ПРОМІЖНОГО І ПІДСУМКОВОГО
КОНТРОЛЮ**

1. Сутність та особливості фінансового менеджменту в банку.
2. Цілі і функції фінансового менеджменту в банку.
3. Розвиток системи фінансового менеджменту в банку.
4. Антикризове управління банками.
5. Принципи і задачі організаційної побудови банку.
6. Основні типи організаційних структур у банках.
7. Особливості реорганізацій у структурі банку.
8. Організація управління регіональною мережею банку.
9. Стратегічне управління комерційним банком.
10. Стратегічне планування діяльності комерційного банку.
11. Структурування бізнесу банку для реалізації фінансових цілей.
12. Фінансове планування як інструмент формування і впровадження стратегії комерційного банку.
13. Цілі, задачі і функції внутрішнього контролю комерційного банку.
14. Організація внутрішнього контролю комерційного банку.
15. Особливості внутрішнього контролю за напрямками діяльності комерційного банку.
16. Внутрішній контроль та аудиторські перевірки.
17. Особливості маркетингової діяльності у банківській сфері.
18. Маркетингові дослідження банківського ринку.
19. Маркетинговий менеджмент у банку.
20. Формування клієнтської бази банку.
21. Цільова програма залучення коштів населення.
22. Необхідність і підходи до оцінки діяльності комерційного банку.
23. Рейтингова система оцінки надійності CAMEL.

24. Рейтингова система RATE.
25. Сутність і структура власного капіталу комерційного банку.
26. Оцінка та аналіз достатності капіталу комерційного банку.
27. Управління власним капіталом банку.
28. Сутність і структура зобов'язань комерційного банку.
29. Методи та інструменти управління залученими ресурсами банку.
30. Сутність та структура активів комерційного банку.
31. Кредитні операції в структурі банківських активів.
32. Управління кредитними операціями банку.
33. Активні операції банків з цінними паперами.
34. Розрахунково-касові операції у національній валюті України.
35. Діючі моделі обслуговування банків у системі електронних платежів (СЕП) Національного банку України.
36. Міжнародні розрахунки.
37. Система SWIFT.
38. Документарні операції в міжнародних розрахунках.
39. Банківський контроль валютних операцій і розрахунків.
40. Міжбанківські кореспондентські відносини.
41. Сутність і класифікація банківських ризиків.
42. Управління процентним ризиком комерційного банку.
43. Управління валютним ризиком комерційного банку.
44. Управління ринковими ризиками комерційного банку.
45. Доходи і витрати комерційного банку.
46. Прибуток і рентабельність комерційного банку.
47. Оцінка фінансового стану комерційного банку.
48. Управління ліквідністю комерційного банку.
49. Сутність і види банківських інновацій.
50. Послуги по управлінню готівкою та індивідуальне банківське обслуговування.
51. Технологічні і продуктові інновації.